

Kocherga, O. (2017). Preschooler on the threshold of school. *Palitra pedagoga*, 3: 3–5 [in Ukr.].
 Pechka, L.E. (2021). *Value-based attitude towards children's health: Continuity in the work of a pre-school and primary school*. Kyiv–Kremenchuk: NOVABOOK. 504 p. [in Ukr.].

On preschool education: Law of Ukraine dated June 6, 2024 No. 3788-IX (as amended by Laws No. 4059-IX dated November 19, 2024, VVR, 2025, Nos. 15-17, Art. 40 No. 4681-IX dated November 5, 2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> [in Ukr.].

ALENDAR Nadiia

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Lesya Ukrainka Volyn National University

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING A VALUE ATTITUDE TOWARDS A HEALTHY LIFESTYLE IN PRESCHOOL CHILDREN

Summary. The article provides a theoretical analysis of the problem of forming a value-based attitude to a healthy lifestyle in preschool children as one of the priority areas of modern preschool education.

The relevance of the study is due to the deterioration of children's health, the increase in physical inactivity, violation of the daily routine, unhealthy nutrition and excessive use of digital technologies, which negatively affect the physical and mental development of the child.

It is substantiated that preschool age is a sensitive period for the formation of basic values, in particular, a conscious attitude to one's own health as an important life value.

The regulatory framework (the Law of Ukraine "On Preschool Education", the Basic Component of Preschool Education) is analyzed, which defines the formation of health-preserving competence and a value-based attitude to health as one of the key results of the educational process.

The essence of the concepts of "healthy lifestyle", "health-preserving competence", "value attitude towards health" is revealed, their integrative nature and relationship with the motivational, cognitive and behavioral spheres of the child's personality are emphasized.

The article summarizes scientific approaches to determining the pedagogical conditions for the formation of a value attitude towards health.

Particular attention is paid to the characteristics of the health-preserving educational environment as a holistic

system that combines sanitary-hygienic, psychological-pedagogical and organizational components.

The role of various forms and methods of work (physical education classes, outdoor games, health procedures, interactive and gaming technologies) in the formation of practical skills and positive motivation for a healthy lifestyle in children is highlighted.

The importance of the educator's pedagogical competence as a factor in the effectiveness of educational influence is substantiated, and the importance of coordinated cooperation between the preschool educational institution and the family in the formation of the child's health-preserving behavior is also proven.

The need for a systematic, holistic and active approach to the organization of the educational process is emphasized.

It is concluded that the effectiveness of the formation of a value attitude towards a healthy lifestyle in preschool children is ensured by the comprehensive implementation of interrelated pedagogical conditions that contribute to the harmonious development of the child's personality, the formation of his life competencies, positive motivation to preserve and strengthen health and a conscious attitude towards his own physical and mental well-being.

Keywords: preschool children; value attitude; healthy lifestyle; health-preserving competence.

Одержано редакцією 19.06.2026
 Прийнято до публікації 04.07.2026

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2026-3-170-177>

 <https://orcid.org/0000-0002-2619-4419>

СТАДНИК Надія

кандидатка педагогічних наук, старша викладачка катедри педагогіки і психології,
 Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж

 n.stadnik72@ukr.net

 <https://orcid.org/0000-0001-7862-0486>

ВОЛИНЕЦЬ Ірина

кандидатка педагогічних наук, доцентка, старша викладачка катедри педагогіки і психології,
 Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж

 volynetsiryna@pedcollege.kiev.ua

 <https://orcid.org/0009-0004-7904-8441>

СЕМИГАЙЛО Ірина

викладачка катедри педагогіки і психології, спеціалістка вищої кваліфікаційної категорії,
 Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж

 irinasemyhajlo@ukr.net

УДК 373.2.016:316.6:502/504:004.9

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ Й ЦИФРОВОГО СТОРІТЕЛІНГУ

У статті проаналізовано нормативні орієнтири й сучасні публікації щодо формування соціально-громадянської та природничо-екологічної компетентностей старших дошкільників. Встановлено педагогічний потенціал дитячої літератури, спільного читання, книжки-картинки й цифрового сторітелінгу для осмислення

морального вибору, природних взаємозв'язків і відповідальності за спільний простір.

Визначено інтегровану методичну модель, що поєднує літературно-художній, соціально-громадянський, природничо-екологічний, діяльнісний і цифрово-медійний компоненти.

Розроблено алгоритм за логікою «літературний образ – суспільно-природнича проблема – спільне рішення – цифрова історія – реальна дія – рефлексія».

Запропоновано п'ять практичних кейсів, орієнтири педагогічного спостереження та рекомендації вихователям і родинам.

Узагальнено умови цифрової безпеки: обмеження пасивного екранного часу, захист персональних даних, дотримання авторського права та збереження первинності живої взаємодії.

Ключові слова: старший дошкільний вік; соціально-громадянська компетентність; природничо-екологічна компетентність; дитяча література; цифровий сторітелінг; діалогічне читання; цифрова гігієна.

Постановка проблеми. Компетентнісна спрямованість дошкільної освіти потребує не відокремленого засвоєння відомостей про природу, суспільство і художній текст, а формування здатності діяти в життєвих ситуаціях, співпрацювати та відповідально ставитися до людей і довкілля. У старшому дошкільному віці дитина може співвідносити вчинок із правилом, помічати наслідки людської діяльності, висловлювати власну позицію та брати участь у спільному рішенні. Турбота про природу при цьому передбачає дотримання домовленостей, повагу до праці інших людей і відповідальність за спільний простір.

Нормативно-правове підґрунтя такого інтегрованого підходу становить Закон України «Про дошкільну освіту» (Про дошкільну освіту, 2024), Базовий компонент дошкільної освіти та методичні рекомендації до його впровадження (Базовий компонент ДО, 2021; Методичні рекомендації, 2021). Наступність окреслених орієнтирів забезпечує новий Державний стандарт дошкільної освіти, що набуде чинності 1 вересня 2027 року й посилює компетентнісну, ціннісну та діяльнісну спрямованість освітнього процесу (Державний стандарт ДО, 2025). Водночас Концепція цифрової гігієни дітей дошкільного віку визначає вимоги до безпечного й раціонального використання технологій (Концепція цифрової гігієни, 2025). Отже, цифрові засоби мають бути підпорядковані завданням розвитку дитини й доповнювати живе читання, гру, спостереження та спілкування.

У цьому нормативному контексті дитяча література створює емоційно значущий простір, у якому дошкільник співпереживає персонажам, осмислює мотиви та наслідки вчинків і співвідносить художню ситуацію з власним досвідом. Цифровий сторітелінг, своєю чергою, дає змогу продовжити історію, зафіксувати спостереження й створити колективну мультимедійну книжку. Проте в освітній практиці ці засоби не завжди

поєднуються з реальною соціальною та природничою діяльністю дітей. Саме тому актуальним є підхід, за якого художній текст стає джерелом проблемної ситуації, цифрова історія – способом співтворення, а завершенням циклу – доступна соціально й екологічно корисна дія.

Мета статті – теоретично обґрунтувати й методично конкретизувати інтегроване формування соціально-громадянської та природничо-екологічної компетентностей старших дошкільників засобами дитячої літератури й цифрового сторітелінгу; запропонувати алгоритм роботи, практичні кейси та рекомендації щодо безпечного використання технологій.

Огляд результатів, дотичних до теми статті. Для теоретичного обґрунтування запропонованого підходу насамперед звернемося до праць, у яких розкрито діяльнісний характер природничо-екологічної освіти. Українські дослідники доводять, що відповідна компетентність формується через спостереження, досліди, працю та відповідальну поведінку в природі (Маланчук, 2023; Чорна & Скірко, 2021). Водночас медіапростір може підтримувати соціальну компетентність лише за умови педагогічного посередництва, партнерства з родиною та збереження реальної взаємодії (Канарова et al., 2025). Таким чином, природничий і цифрово-медійний напрями об'єднує вимога активної та педагогічно супроводжуваної участі дитини.

Подальше розгортання цієї ідеї простежується в зарубіжних дослідженнях. Цифрову розповідь розглядають як мультимодальну практику, що підтримує комунікацію, емоційне реагування і творчість (Rahiem, 2021). Огляд цифрової педагогіки раннього дитинства засвідчує, що результат залежить від ролі педагога, активності дитини та інтеграції технології зі змістом, а не від самого пристрою (Li et al., 2026). Спільне читання створює безпечний контекст для обговорення намірів, моральних дилем і перспективи іншого (Schapira & Grazzani, 2025), а екологічно спрямовані книжки можуть поєднувати обізнаність із готовністю до доступної дії (Arabacı & Okuyay, 2023; Rybak, 2025). Отже, аналіз публікацій підтверджує потенціал кожного із зазначених засобів, проте водночас виявляє потребу в практичній моделі, яка інтегрує літературний, соціально-громадянський, природничо-екологічний і цифрово-медійний зміст.

Узагальнення проаналізованих праць дає змогу конкретизувати логіку інтегрованого підходу. Природничо-екологічний зміст набуває компетентнісного характеру тоді, коли дитина не лише відтворює правило, а спостерігає, порівнює, передбачає прості

наслідки й долучається до доступної дії (Маланчук, 2023; Чорна & Скірко, 2021). Соціально-громадянський складник, відповідно, доцільно розкривати через ситуації співжиття: домовляння, спільний вибір, розподіл ролей, допомогу іншому та відповідальність за результат. Цифровий засіб має підтримувати дитяче висловлювання й співтворення, а не замінювати реальний досвід (Rahiem, 2021; Li et al., 2026). Об'єднавчим механізмом стає діалогічне читання: обговорення мотивів, наслідків і можливих рішень переводить художній сюжет у площину особистісно значущого вибору (Schapira & Grazzani, 2025), а екологічно спрямована книжка може стати поштовхом до конкретної відповідальної дії (Arabaci & Okuy, 2023; Rybak, 2025).

Важливим висновком огляду є те, що ефективність інтеграції визначається не кількістю використаних засобів, а характером дитячої участі. Спільне читання набуває компетентісного змісту тоді, коли дитина не лише відтворює сюжет, а прогнозує розвиток подій, пояснює мотиви персонажів, зіставляє різні рішення та пов'язує їх із власним досвідом (Schapira & Grazzani, 2025). Екологічний зміст, своєю чергою, стає дієвим за умови переходу від повідомлення фактів до запитань про наслідки поведінки й доступні способи турботи про довкілля (Rybak, 2025). Цифровий сторітелінг у такій логіці доцільно використовувати як інструмент фіксації, переосмислення та представлення вже пережитого досвіду, а не як окрему екранну активність (Rahiem, 2021). Саме це створює підстави для подальшого методичного моделювання.

Теоретичний аспект (методологія) дослідження. З огляду на виявлену потребу стаття має теоретико-методичний характер. Використано аналіз нормативних документів і наукових публікацій, зіставлення підходів, узагальнення практичних рішень та методичне моделювання; емпіричне дослідження не проводилося. Соціально-громадянську компетентність розуміємо як здатність орієнтуватися у доступних соціальних ситуаціях, дотримуватися домовленостей, взаємодіяти, виявляти повагу, відповідальність та ініціативу. Природничо-екологічна компетентність охоплює інтерес до природи, доступні уявлення про об'єкти, явища і взаємозв'язки, уміння спостерігати, ставити запитання, робити припущення та обирати екологічно доцільну поведінку.

На цій методологічній основі інтеграцію двох компетентностей пов'язуємо з відповідальною співдією. Так, догляд за годівничкою потребує не лише знань про птахів, а й розподілу ролей та дотримання графіка; ощадне користування водою поєднує

природничі уявлення з розумінням спільного ресурсу і праці людей. Дитяча література моделює проблему й моральний вибір, тоді як цифровий сторітелінг організовує створення або перестворення історії за допомогою усного слова, дитячого малюнка, фотографії та звуку. Відповідно, його педагогічна цінність визначається авторською участю дитини й перенесенням осмисленого змісту в реальну дію, а не технічною досконалістю продукту.

Методологічно важливо розглядати знання, ставлення і дію як взаємопов'язані складники компетентності. Саме по собі знання правила ще не означає готовності діяти відповідально, так само як емоційне співпереживання персонажів потребує переходу до конкретного вибору. Тому в запропонованій моделі кожна проблемна ситуація має завершуватися доступною дитині дією: домовленістю, спільним рішенням, спостереженням, доглядом, ощадним використанням ресурсу або турботою про спільний простір. Такий перехід дає змогу поєднати природничі уявлення із соціальним досвідом і запобігає формальному моралізаторству. Педагог не пропонує готової «правильної відповіді», а створює умови, у яких діти порівнюють варіанти, аргументують вибір і бачать його наслідки.

У межах запропонованої методології принциповим є врахування вікової специфіки старших дошкільників. Замість абстрактних закликів «берегти природу» освітню ситуацію доцільно пов'язувати з безпосередньо спостережуваним контекстом: деревом на ділянці ЗДО, водою у груповій кімнаті, годівничкою, парком, книжковим куточком або іншим знайомим місцем громади. Це дає змогу показати, що відповідальність реалізується через конкретну й сильну дію. Не менш важливою є дитяча суб'єктність: дошкільник пропонує героя, обирає розвиток подій, створює малюнок, формулює репліку, пояснює послідовність кадрів або презентує спільний результат. Педагог при цьому виконує функцію медіатора: добирає безпечний матеріал, підтримує діалог, допомагає відмежувати художню умовність від природничого факту, забезпечує рівність участі та бере на себе технічно складні операції. Отже, цінність цифрового продукту визначається не якістю монтажу, а змістом дитячого внеску й переходом від осмислення до дії.

Не менш суттєвим є принцип локальності змісту. Для старших дошкільників найбільш зрозумілими є проблеми, пов'язані з об'єктами й ситуаціями найближчого довкілля: деревом на ділянці, водою в групі, птахами біля годівнички, чистотою майданчика, книжками у груповій бібліотеці.

Локальний контекст робить соціально-громадянський компонент конкретним: «громада» постає не абстрактним поняттям, а колом людей і місць, з якими дитина реально взаємодіє. Водночас природничий зміст отримує практичне підґрунтя через спостереження, порівняння, прості припущення та повторювані дії. Завдяки цьому цифрова історія може фіксувати не вигаданий «урок», а власний досвід дітей, що підсилює її смислову й виховну цінність.

Результати дослідження. З огляду на окреслені теоретичні положення методичну

основу становить конструкція «літературний образ – суспільно-природнича проблема – спільне рішення – цифрова історія – реальна дія – рефлексія». Її реалізація спирається на первинність живого досвіду, дитячу суб'єктність, проблемність, діалогічність, локальність і цифрову поміркованість. Компонентний склад інтегрованої моделі, основні види дитячої діяльності та очікувані прояви компетентностей узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Зміст інтегрованої методичної моделі

Компонент	Основна діяльність	Очікуваний прояв
Літературно-художній	Слухання, прогнозування, тлумачення образів	Співпереживання, пояснення мотивів
Соціально-громадянський	Домовляння, розподіл ролей, спільне рішення	Відповідальність, повага, ініціатива
Природничо-екологічний	Спостереження, порівняння, прогнозування наслідків	Екологічно доцільний вибір
Діяльнісний	Гра, дослід, праця, корисна справа	Перенесення знання у практичну дію
Цифрово-медійний	Малювання, озвучення, добір послідовності	Співтворення, приватність, авторство

Як видно з табл. 1, усі компоненти моделі взаємопов'язані й набувають практичного змісту лише в цілісному циклі діяльності. Його реалізація охоплює сім кроків:

- 1) цілісне сприймання твору;
- 2) діалог про почуття, мотиви, наслідки й можливі рішення;
- 3) зустріч із реальністю через прогулянку, спостереження, дослід або мініекскурсію;
- 4) колективний задум героя, проблеми і завершення;
- 5) створення малюнків, реплік, фотографій об'єктів і природних звуків у малих групах;
- 6) цифрове компонування педагогом із залученням дітей до вибору й упорядкування матеріалів;
- 7) корисна справа та рефлексія.

Для роботи добирають книжки-картинки з достовірним природничим змістом, моральним вибором без залякування й моралізаторства та простором для кількох рішень. Варіанти інтегрованої освітньої діяльності, побудовані за цим алгоритмом, систематизовано в табл. 2.

Компоненти, представлені в табл. 1, не функціонують ізольовано. Літературно-художній компонент задає емоційний і сюжетний контекст; соціально-громадянський переводить переживання в площину правил, відповідальності та співпраці; природничо-екологічний забезпечує достовірність уявлень про об'єкти й наслідки дій; діяльнісний створює можливість перевірити

рішення у практиці; цифрово-медійний допомагає впорядкувати та представити отриманий досвід. Отже, одна й та сама ситуація послідовно проходить шлях від образу й запитання до вибору, дії та рефлексії. Така взаємодія компонентів дозволяє уникнути фрагментарності, коли читання, природниче спостереження та робота з цифровим засобом існують як не пов'язані між собою епізоди освітнього процесу.

Послідовність із семи кроків доцільно розглядати як гнучкий цикл, що може тривати кілька днів, а не як сценарій одного заняття. Спочатку педагог забезпечує цілісне сприймання твору, після чого переводить враження в діалог про почуття, мотиви, наслідки та альтернативні рішення. Наступний крок – зустріч із реальністю через прогулянку, спостереження, дослід або мініекскурсію. Лише після появи власного досвіду дітей доцільно переходити до колективного задуму цифрової історії, створення малюнків, реплік, фотографій природних об'єктів чи записів звуків. Технічне компонування здійснює дорослий, залучаючи дітей до змістово значущих операцій вибору й упорядкування. Завершують цикл доступна корисна справа та рефлексія. Така послідовність забезпечує принцип «технологія після взаємодії і заради взаємодії» й пояснює, чому цифровий епізод має залишатися коротким та підпорядкованим загальної педагогічній меті.

Під час планування семикрокового циклу особливого значення набуває добір літературного матеріалу. Доцільними є твори, у яких проблема зрозуміла дитині, поведінка персонажів має помітні наслідки, а сюжет залишає простір для запитань і альтернатив. Природничі відомості, що виникають у процесі обговорення, педагог має відокремлювати від художньої умовності та за можливості перевіряти через безпосереднє спостереження. Цифровий засіб добирають

уже після визначення освітньої мети: він має бути простим, безпечним, без реклами й надмірного збирання даних та дозволяти дітям брати посильну участь у створенні продукту. Тому пріоритетними є короткий запис голосу, добір послідовності малюнків, фотографування природних об'єктів досланим за участю дітей і спільне прослуховування результату, а не тривалий самостійний монтаж.

Таблиця 2

Варіанти інтегрованої освітньої діяльності

Кейс	Проблема для обговорення	Цифровий продукт	Реальна дія
«Голос старого дуба»	Як берегти дерево і спільний парк	«Щоденник дуба» з малюнків і реплік	Піктограми «Друзі дерева»
«Краплинка мандрує громадою»	Вода як природний ресурс і суспільне благо	Маршрут краплинки установами громади	«Водний аудит» групи
«Пташина ідальня»	Правильне й регулярне годування птахів	Хроніка спостережень за годівничкою	Розподіл чергувань і догляд
«Загублений пакет»	Наслідки одноразового пластику	Історія з точками вибору	Багаторазова альтернатива, повторне використання
«Книжкова мапа добрих справ»	Відповідальність за місця громади	Мапа: малюнок, аудіорозповідь, символ дії	Одна обрана групою корисна справа

Подані в табл. 2 кейси демонструють різні способи реалізації спільної методичної логіки. У «Голосі старого дуба» літературний образ переводить дітей від співпереживання до правила бережного ставлення до дерева та спільного парку; цифровий «Щоденник дуба» фіксує власні спостереження, а піктограми повертають історію до реального простору. «Краплинка мандрує громадою» дозволяє поєднати властивості й значення води з розумінням її як спільного ресурсу: діти створюють окремі фрагменти маршруту, домовляються про послідовність і завершують роботу «водним аудитом» групи. У «Пташиній ідальні» основним результатом є не сама годівничка, а регулярність догляду, розподіл ролей і хроніка спостережень. Кейси «Загублений пакет» та «Книжкова мапа добрих справ» розширюють увагу до простору громади: дитина бачить кілька можливих рішень, аргументує вибір і разом з іншими переходить до однієї реально виконуваної справи. Таким чином, цифровий продукт у кожному випадку є проміжною ланкою між осмисленням проблеми та відповідальною поведінкою.

Практична цінність наведених у табл. 2 кейсів полягає також у можливості їх варіювання без зміни загальної логіки. Вихователь може замінювати сюжет, природний

об'єкт або корисну справу відповідно до сезону, місцевих умов та інтересів групи, але зберігати послідовність «проблема – обговорення – спостереження – співтворення – дія – рефлексія». Наприклад, тема води може бути пов'язана з дощем, доглядом за рослинами чи ощадним користуванням водою; тема спільного простору – з клумбою, майданчиком або групою бібліотекою. Важливо, щоб завершальна дія була реальною, короткою, безпечною та посильною для дітей. Саме її виконання показує, чи вдалося перенести зміст літературної й цифрової історії у практику взаємодії з людьми та довкіллям.

Як засвідчують кейси, наведені в табл. 2, цифровий продукт виконує проміжну функцію: допомагає впорядкувати спільно здобутий досвід і підготувати перехід до корисної дії. Відповідно, орієнтири спостереження не є діагностичною методикою. Педагог звертає увагу, чи дитина пояснює мотиви персонажів і сенс правил, вислуховує іншу думку, бере відповідальну роль; ставить запитання про природний об'єкт, відрізняє факт від художньої вигадки, передбачає простий наслідок і обирає безпечну дію; розуміє послідовність кадрів, пояснює власний внесок, просить дозволу на фотографування або запис. Отже, оцінюють

насамперед зміст, співпрацю й дитяче авторство, а не якість монтажу.

Педагогічне спостереження доцільно здійснювати за взаємопов'язаними проявами: умінням дитини пояснювати власну позицію й домовлятися; ставити запитання, помічати зміни, прогнозувати простий наслідок і пропонувати безпечну дію; розуміти послідовність цифрової історії та пояснювати власний внесок. Це не передбачає формального оцінювання кожної відповіді. Значущою є динаміка участі: чи переносить дитина засвоєне правило в нову ситуацію, чи стає більш самостійною в аргументації, чи дотримується домовленостей. Зворотний зв'язок тому варто будувати навколо запитань «Що ми хотіли сказати?», «Що допомогло домовитися?», «Яка наша дія була корисною?». Така рефлексія логічно підводить до продовження роботи в родині, де короткі спільні спостереження, читання й практичні дії підтримують перенесення відповідальної поведінки в повсякденне життя.

Спостереження за проявами компетентностей має бути формувальним і вбудованим у звичну діяльність. Доцільно фіксувати не окрему «правильну» відповідь, а динаміку: чи стає дитина здатною самостійніше пояснити вибір, почути аргумент однолітка, запропонувати спосіб розв'язання проблеми або нагадати про погоджене правило. Короткі педагогічні нотатки, дитячі висловлювання, малюнки та спільні продукти можуть слугувати матеріалом для подальшого планування, але не для рейтингового порівняння дітей.

Логічним продовженням роботи в закладі дошкільної освіти є підтримка засвоєних моделей у родинному середовищі. Родина може долучатися через короткі спільні дії: спостереження за деревом, пошук багаторазового предмета, читання й обговорення рішення героя. При цьому цифровий сторітелінг не має збільшувати пасивний екранний час. Не використовують сервіси з дитячими акаунтами, рекламою, надмірним збиранням даних або неконтрольованим спілкуванням; запис голосу чи фотографування не можуть бути обов'язковими. Тому етичний принцип роботи формулюємо як «технологія після взаємодії і заради взаємодії»: спочатку дитина спостерігає, говорить, грає та співпрацює, потім цифровий засіб структурує досвід, після чого група повертається до обговорення й реальної дії.

Партнерство з родинами в цій моделі доцільно розглядати не як перенесення заняття додому, а як створення умов для природного продовження дитячого досвіду. Найціннішими є короткі спільні дії, які не потребують спеціального обладнання: спостерігати за змінами одного дерева,

разом знайти приклади багаторазового використання речей, прочитати книжку й обговорити рішення героя, пригадати правилоощадного користування водою. Якщо родина долучає цифровий матеріал, він має залишатися допоміжним і мати рівноцінну нецифрову альтернативу. Такий підхід запобігає нерівності між дітьми через різні технічні можливості й підтримує принцип добровільності участі. Важливо також узгоджувати з батьками правила приватності: не вимагати обов'язкового фотографування дитини, не поширювати записи без згоди, не використовувати відкриті сервіси з неконтрольованим доступом. Унаслідок цього родинна взаємодія стає завершальною ланкою циклу: дитина не повторює готовий матеріал, а випробовує засвоєний спосіб відповідальної поведінки в іншій життєвій ситуації, що посилює практичну спрямованість запропонованої методики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене теоретико-методичне узагальнення дає підстави розглядати формування соціально-громадянської та природничо-екологічної компетентностей старших дошкільників як єдиний процес відповідального ставлення до людей, громади, спільного простору й природи. Дитяча література забезпечує його емоційно-ціннісну основу, а цифровий сторітелінг підтримує дитячу участь і поєднує слово, малюнок, фотографію та звук. Запропонована конструкція «літературний образ – суспільно-природнича проблема – спільне рішення – цифрова історія – реальна дія – рефлексія» забезпечує практичну інтеграцію фахових методик дошкільної освіти. Водночас подальшого осмислення потребують критерії якості цифрових історій, адаптація моделі для інклюзивних груп і вивчення перенесення відповідальної поведінки у сімейне та громадське життя.

Список бібліографічних посилань

- Базовий компонент ДО, 2021 – Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34727>
- Державний стандарт ДО, 2025 – Державний стандарт дошкільної освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1557. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnogo-standartu-doshkilnoi-osvity-1557-261125>
- Канарова та ін., 2025 – Канарова, О.В., Вознюк, А.А., & Ілішова, О.М. (2025). Сучасний медіапростір як засіб формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*, 79(1), 226–230. Doi: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.44>
- Концепція цифрової гігієни, 2025 – Про схвалення Концепції цифрової гігієни дітей дошкільного віку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.05.2025 № 432-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2025-%D1%80>

- Маланчук, 2023 – Маланчук, О. (2023). Формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку. *Вересень*, 4(99). Doi: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2023.04>
- Методичні рекомендації, 2021 – *Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти*: лист Міністерства освіти і науки України від 16.03.2021 № 1/9-148. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34996>
- Про дошкільну освіту, 2024 – *Про дошкільну освіту*: Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>
- Чорна & Скірко, 2021 – Чорна, Г. В., & Скірко, Г. З. (2021). Формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності в природі. *Інноваційна педагогіка*, 31(2), 163–169. Doi: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-2.34>
- Arabacı & Okyay, 2023 – Arabacı, M., & Okyay, Ö. (2023). The effect of shared book reading on preschoolers' environmental awareness and attitudes. *Education* 3–13, 51(4), 511–524. Doi: <https://doi.org/10.1080/03004279.2021.1990371>
- Li et al., 2026 – Li, H., He, H., & Luo, W. (2026). Early childhood digital pedagogy: A scoping review of its practices, profiles, and predictors. *Early Childhood Education Journal*, 54, 263–284. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01804-8>
- Rahiem, 2021 – Rahiem, M. D. H. (2021). Storytelling in early childhood education: Time to go digital. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 15, Article 4. Doi: <https://doi.org/10.1186/s40723-021-00081-x>
- Rybak, 2025 – Rybak, K. (2025). Towards a literature of actions: Green informational picturebooks and critical engagement with fighting climate change. *Children's Literature in Education*, 56, 210–224. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10583-023-09549-5>
- Schapira & Grazzani, 2025 – Schapira, R., & Grazzani, I. (2025). Shared book reading and promoting social and emotional competences in educational settings: A narrative review. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1622536. Doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1622536>
- derzhavnoho-standartu-doshkilnoi-osvity-1557-261125 [in Ukr.].
- Kanarova, O. V., Vozniuk, A. A., & Ilishova, O. M. (2025). Modern media space as a means of forming social competence of senior preschool children. *Innovatsiina Pedahohika*, 79(1), 226–230. Doi: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.44> [in Ukr.].
- On approval of the Concept of Digital Hygiene for Preschool Children: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 2, 2025 No. 432-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2025-%D1%80> [in Ukr.].
- Malanchuk, O. (2023). Formation of natural and environmental competence in senior preschool children. *Veresen*, 4(99). Doi: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2023.04> [in Ukr.].
- Methodological recommendations for the updated Basic Component of Preschool Education: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated March 16, 2021 No. 1/9-148. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34996> [in Ukr.].
- On preschool education: Law of Ukraine dated June 6, 2024 No. 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20> [in Ukr.].
- Chorna, H. V., & Skirko, H. Z. (2021). Formation of environmental competence of senior preschool children in various activities in nature. *Innovatsiina Pedahohika*, 31(2), 163–169. Doi: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-2.34> [in Ukr.].
- Arabacı, M., & Okyay, Ö. (2023). The effect of shared book reading on preschoolers' environmental awareness and attitudes. *Education* 3–13, 51(4), 511–524. Doi: <https://doi.org/10.1080/03004279.2021.1990371>
- Li, H., He, H., & Luo, W. (2026). Early childhood digital pedagogy: A scoping review of its practices, profiles, and predictors. *Early Childhood Education Journal*, 54, 263–284. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01804-8>
- Rahiem, M. D. H. (2021). Storytelling in early childhood education: Time to go digital. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 15, Article 4. Doi: <https://doi.org/10.1186/s40723-021-00081-x>
- Rybak, K. (2025). Towards a literature of actions: Green informational picturebooks and critical engagement with fighting climate change. *Children's Literature in Education*, 56, 210–224. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10583-023-09549-5>
- Schapira, R., & Grazzani, I. (2025). Shared book reading and promoting social and emotional competences in educational settings: A narrative review. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1622536. Doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1622536>

References

- Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education): approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated January 12, 2021 No. 33. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34727> [in Ukr.].
- On approval of the State Standard of Preschool Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 26, 2025 No. 1557. URL: [https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-](https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-doshkilnoi-osvity-1557-261125)

NADIHA STADNIK

Ph.D in Pedagogy, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology,
Bila Tserkva Humanitarian and Pedagogical Professional College

IRYNA VOLYNETS

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology,
Bila Tserkva Humanitarian and Pedagogical Professional College

IRYNA SEMYHAILO

Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology, Specialist of the Highest Qualification Category,
Bila Tserkva Humanitarian and Pedagogical Professional College

FORMATION OF SOCIAL-CIVIC AND NATURAL-ENVIRONMENTAL COMPETENCES OF SENIOR PRESCHOOL CHILDREN BY MEANS OF CHILDREN'S LITERATURE AND DIGITAL STORYTELLING

Summary. Introduction. Preschool education needs approaches that combine children's understanding of social rules, shared responsibility and environmental relationships with real action. Children's literature provides an emotionally meaningful context for discussing motives and consequences, whereas digital storytelling can support co-

creation when it does not replace reading, play, observation and communication.

Purpose. The article aims to substantiate and specify an integrated approach to developing social-civic and natural-environmental competences in senior preschool children through children's literature and digital storytelling.

Methods. The study uses analysis of regulatory documents and recent publications, comparison of pedagogical approaches, generalization of practice-oriented solutions and methodological modelling; no empirical research was conducted.

Results. An integrative model combining literary-artistic, social-civic, natural-environmental, activity-based and digital-media components is proposed. The sequence “literary image – social and environmental problem – joint decision – digital story – real action – reflection” is substantiated. Seven stages of work, principles for selecting picturebooks and digital tools, five practical cases, observation indicators and recommendations for educators and families are presented.

Originality. The model links dialogic reading and children’s multimedia authorship with observation in nature,

collective decision-making and a socially or environmentally useful action.

Conclusion. Digital storytelling is pedagogically justified only as a brief, adult-mediated means of organising and reflecting on children’s real experience. Educators should prioritise children’s agency, privacy, copyright, equal participation and the transfer of responsible behaviour to family and community life.

Keywords: senior preschool age; social-civic competence; natural-environmental competence; children’s literature; picturebook; digital storytelling; dialogic reading; digital hygiene.

Одержано редакцією 10.08.2026
Прийнято до публікації 26.08.2026